T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

CİLT 2

41. ARAŞTIRMA SONUÇLARI TOPLANTISI BİLDİRİLERİ

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

45. Uluslararası
Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu

41. ARAŞTIRMA SONUÇLARI TOPLANTISI

CİLT 2

26-30 Mayıs 2025
MERSİN

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI ANA YAYIN NO: 3820/2
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Ana Yayın No: 210/2

Editör
Doç. Dr. Erol EVCİN

26-30 Mayıs 2025 tarihlerinde Mersin'de düzenlenen 45. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu Mersin Üniversitesinin katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

TK: 978-975-17-6628-1
ISBN: 978-975-17-6630-4

Grafik Tasarım
Nihal KARAPEK

Kapak Fotoğrafı
Orta Çağ'dan Günümüze Adana İli ve İlçeleri Yüzey Araştırması, 2024 Yılı Çalışmaları, Yeniköy (Gireği) Kalesi.

Not: Araştırma raporları, dil ve yazım açısından Doç. Dr. Erol EVCİN tarafından denetlenmiştir. Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.

Ankara 2026

İÇİNDEKİLER

Ergül KODAŞ, Yunus ÇİFTÇİ, Bahattin İPEK, Muaviye ŞAHİN, Mekiye EKSİK

MARDİN İLİ, KIZILTEPE, ARTUKLU DERİK, YESİLLİ VE NUSAYBİN İLÇELERİ PLEİSTOSEN VE ERKEN HOLOSEN DÖNEM ARKEOLOJİK YÜZEY ARAŞTIRMASI 19

Ergün KARACA

EDİRNE YÜZEY ARAŞTIRMASI (EYA)-2024 İKİNCİ SEZON 35

Eylem GÜZEL, Necla ARSLAN SEVİN,

A. Sinan GÜLER, Cengiz ŞEKER, Özge YEŞİLLER TAŞKIN

BOZDAĞ YAYLALARINDA AYDINOĞULLARI VE OSMANLI DÖNEMİ YÜZEY ARAŞTIRMASI (2024) 51

Fatih ONUR, Werner TIETZ, Nusret DEMİR, Orçun ERDOĞAN,

Fatma AVCU, Aslıhan ERDOĞAN, Duygu İLERİ ONUR

KADYANDA YÜZEY ARAŞTIRMASI 2024 YILI SONUÇLARI 67

Felix PİRSON

PERGAMON 2024 YAKIN ÇEVREDE YÜRÜTÜLEN ARAŞTIRMALAR 85

Fevzi Volkan GÜNGÖRDÜ

NEVŞEHİR İLİ NEOLİTİK ÇAĞ YÜZEY ARAŞTIRMALARI PROJESİ 2024 YILI ÇALIŞMALARI 97

Gizem KARTAL, Metin KARTAL, Çiğdem ŞAHİN, Ünsal KARAKAŞ, Ertuğrul Buğra YILMAZ

ANKARA İLİ MERKEZ ve YAKIN İLÇELER TARİH ÖNCESİ ARKEOLOJİSİ YÜZEY ARAŞTIRMASI-2024 105

Gonca DARDENİZ, Gencay GÜLOĞLU, Kemal KOÇAKLI

AĞRI İLİ, DOĞUBAYAZIT ve DİYADİN İLÇELERİ PROTOHİSTORİK DÖNEM YÜZEY ARAŞTIRMASI 123

Gökhan KALMIŞ, Nezahat CEYLAN, Yavuz GÜNAŞDI,

Burak BİNGÖL, Özlem ALKAN, Ali Kürşad SALIN, Saliha ÇEKİ

2024 YILI AĞRI İLİ, PATNOS İLÇESİ YÜZEY ARAŞTIRMASI 137

Gulan AYAZ, İsmail AYMAN, Rıfat KUVANÇ, Halil FİDAN
VAN İLİ, GEVAŞ İLÇESİ ve TİRŞİN YAYLASI (ÇATAK-GÜRPINAR) YÜZEY ARAŞTIRMASI, 2024 153

Gülnur KURAP
ENEZ 2024 171

Gülriz KOZBE, Akarcan GÜNGÖR
ŞIRNAK İLİ CİZRE, SİLOPİ VE İDİL İLÇELERİ İLE MARDİN İLİ NUSAYBİN İLÇESİ YÜZEY ARAŞTIRMASI, 2024 187

Halil SÖZLÜ, İlker GÜMÜŞ, Hasan ÇOLAKOĞLU
ORTA ÇAĞ'DAN GÜNÜMÜZE ADANA İLİ VE İLÇELERİ YÜZEY ARAŞTIRMASI 2024 YILI ÇALIŞMALARI 207

Handan YILDIZHAN
NEVŞEHİR İLİ VE İLÇELERİ DEMİR ÇAĞI-ROMA DÖNEMİ YÜZEY ARAŞTIRMASI 2024 233

Harun ÖZDAŞ, Nilhan KIZILDAĞ
EGE BÖLGESİ KIYILARI SUALTI ARAŞTIRMALARI, 2024 YILI ÇALIŞMALARI 251

Hülya COŞGUNARAS, Nazlı AKBAŞ, Bünyamin KOCA
IHLARA VADİSİ ÖRENYERİ BİZANS DÖNEMİ YERLEŞİMLERİ YÜZEY ARAŞTIRMASI, 2024 YILI ÇALIŞMALARI 265

Hüseyin ERPEHLİVAN, Haralambos NİKOLAYİDİS, Yusuf TUNA, Ebru TUNA
BİLECİK İLİ ARKEOLOJİK YÜZEY ARAŞTIRMASI: 2024 YILI ÇALIŞMALARI 287

Hüseyin YAMAN, Tolga ÖZHAN, Murat AY
ÇANAKKALE MERKEZ, EZİNE VE BAYRAMİÇ İLÇELERİNDE ARKAİK DÖNEM'DEN ROMA DÖNEMİ SONUNA KADAR YÜZEY ARAŞTIRMASI: 2024 YILI 305

İbrahim Ethem KOÇAK, Erkan YILMAZ, Emine AKKUŞ KOÇAK, İlker TAŞÇIOĞLU
AMYZON ANTİK KENTİ VE ÇEVRESİ YÜZEY ARAŞTIRMASI 1. SEZON ÇALIŞMALARI (12-31.07.2024) 319

KADYANDA YÜZEY ARAŞTIRMASI 2024 YILI SONUÇLARI

Fatih ONUR*
Werner TIETZ
Nusret DEMİR
Orçun ERDOĞAN
Fatma AVCU
Aslıhan ERDOĞAN
Duygu İLERİ ONUR

GİRİŞ

Kadyanda kalıntıları Batı Likya'da Muğla İli, Fethiye İlçesi, Yeşilüzümlü Mahallesi'nin yaklaşık 1,5 km güneyindeki Tekirlik Tepe'nin zirvesinde yer alır. Antik Telmessos'un (Fethiye) kuş uçumu 15 km kuzeydoğusunda ve Ksanthos Vadisi'nin kuzey kolu üzerindeki Araksa'nın yaklaşık 10 km batısındadır (Resim: 1-2). Mimari yoğunluğu ve stratejik konumuyla Telmessos ile birlikte Kuzeybatı Likya'nın en gelişmiş kentleri arasındadır. Bu yüzey araştırması Kadyanda kent merkezindeki tüm görünür yapı ve yazıtların ilk kez sistematik biçimde belgelenmesini amaçlamakta; iskânın başlangıcından terkine kadar uzanan süreci, yerel ve bölgesel tarih bağlamında aydınlatmayı hedeflemektedir.

Araştırma Tarihçesi

Kadyanda, 19. yy.dan itibaren birçok Avrupalı gezgin tarafından ziyaret edilmiştir (Fellows, 1841, s. 119-123; Hoskyn, 1842, s. 148-149; Spratt ve Forbes, 1847, s. 40-44; Benn-

* Prof. Dr. Fatih ONUR; Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, 07070 Kampüs Antalya/TÜRKİYE; E-posta: fatihonur@akdeniz.edu.tr; ORCID: 0000-0002-8568-0222

Prof. Dr. Werner TIETZ; Köln Üniversitesi, Felsefe Fakültesi, Tarih Enstitüsü, Eskiçağ Tarihî Anabilim Dalı, 50923 Köln/ALMANYA; E-posta: werner.tietz@uni-koeln.de; ORCID: 0000-0002-8280-8905

Doç. Dr. Nusret DEMİR; Akdeniz Üniversitesi, Fen Fakültesi, Uzay Bilimleri ve Teknolojileri Bölümü, 07070 Kampüs Antalya/TÜRKİYE; E-posta: nusretdemir@akdeniz.edu.tr; ORCID: 0000-0002-8756-7127

Dr. Öğr. Üy. Orçun ERDOĞAN; Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihî Bölümü, Bizans Sanatları Anabilim Dalı, Balkan Yerleşkesi 22030 Edirne/TÜRKİYE; E-posta: orcunerdogan@trakya.edu.tr; ORCID: 0000-0002-3936-2215

Arş. Gör. Dr. Fatma AVCU; Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, 07070 Kampüs Antalya/TÜRKİYE; E-posta: fatmaavcu@akdeniz.edu.tr; ORCID: 0000-0002-9196-239X

Uz. Aslıhan ERDOĞAN; Sanat tarihçisi, Kadyanda Yüzey Araştırması Başkanlığı, Antalya/TÜRKİYE; E-posta: aslig.erdogan@gmail.com

Duygu İLERİ ONUR; Klasik filolog, Kadyanda Yüzey Araştırması Başkanlığı, Antalya/TÜRKİYE; E-posta: duygualbin@gmail.com

dorf ve Niemann, 1884, s. 140-143; Cousin ve Diehl, 1886; Petersen ve von Luschan, 1889, s. 193-196; Heberdey ve Kalinka, 1897, s. 55-56 nos. 80-81). Bu dönemde kaydedilen yazıtlar daha sonra *TAM* I (TL 31-35) ve II (650-700) ciltlerinde bir araya getirilmiştir. Kentle ilişki çalışmalar daha sonra da devam etmiştir (örn. Jameson, 1966, s. 129; Bean, 1978, s. 42-45; Hellenkemper ve Hild, 2004, s. 578-579 s.v. Kadyanda). Bu araştırmalar arasında W. W. Wurster'in ve Fransız bir ekibin kent merkezinde yaptığı arkeolojik ve epigrafik çalışmalar önemli yer tutmaktadır (Wurster, 1980, s. 31-32, 1996, s. 164; Frézouls ve Morant, 1986; Frézouls, Morant ve Longepierre, 1986; Jacquemin ve Morant, 1999; Morant, 1999). 1992 yılında Fethiye Arkeoloji Müzesince kentte bir çevre düzenlemesi ve kurtarma kazısı yapılmıştır (Malkoç, 1993). Bu çalışmalarda günümüzde de kullanılan gezi yolu oluşturulmuş; "stadion", tiyatro ve doğusundaki anıt mezarda düzenlemeler yapılmıştır. 2015-2021 yılları arasında bölgede yapılan antik yol araştırmalarında Kadyanda'nın çevre kentlerle olan yol bağlantıları da incelenmiştir (Onur, 2022, s. 503-504; Onur ve Tekoğlu, 2020, s. 14-16; ayrıca krş. Şahin, 2014, s. 194-195). Son olarak 2022-2023 yıllarında Fethiye Müze Müdürlüğünce bir kurtarma kazısı gerçekleştirilmiştir. Gerek tepenin hemen kuzey eteklerindeki kent yolunun üzerinde kalan Klasik Dönem anıtları gerekse kent merkezi çeşitli araştırmalara konu olmuş ya da çeşitli çalışmalarda içerilmiştir (Ruge, 1919; Borchhardt -Neumann 1968; Deltour-Levie 1982, 51-62; Bruns-Özgan 1987, 153, 252-53, 277; Schweyer 1996, 16-18; Wörrle 1999; Borchhardt – Bleibtreu 2013, 292; Kolb 2018, 227-38; Thomsen 2020, 73-75). Hâlihazırda kent ile ilişkili bir tane doktora tezi, bir tane de yüksek lisans tezi bulunmaktadır.[1]

Kadyanda Tarihî ve Kentin Egemenlik Alanı

Klasik literatürde kentin adı sadece bir kere geçmektedir (Plin. *HN* 5.101).[2] Bununla birlikte Kadyanda'nın MÖ 5. yy.dan en azından MS 3. yy.a kadar tüm Likya'daki en önemli kentlerden biri olduğu kuşkusuzdur. Yerleşim tepesinin kuzey eteklerindeki Klasik Dönem mezarları zengin bir aristokrasinin varlığına tanıklık etmektedir (Kolb, 2018, s. 229-238; Petersen ve von Luschan, 1889, s. 193-196; Thomsen, 2020, s. 74-75). Kent bu dönemlerde olasılıkla bazı Kadyanda sikkelerinde ismi görünen yerel bey *Hñtruma* tarafından yönetiliyordu (Mørkholm ve Neumann, 1978, s. 28 (M 233 b) ve 30 (M 245); Tietz, 2003, s. 59 dn. 254 ile; Kolb, 2018, s. 237-238; Thomsen, 2020, s. 75). Tüm bunlar Kadyanda'nın Klasik çağda bir Likya Bey'inin ikametgahı olduğunu göstermektedir. Ayrıca ovanın doğu ucunda bir dikme mezar bulunmaktadır (Deltour-Levie, 1982, s. 55-62; Kolb, 2018, s. 227-229; Thomsen, 2020, s. 74).

---

1 Doktora Tezi: Döğerli Başerkafaoğlu, 2024, 2021, ayrıca bkz. Döğerli Başerkafaoğlu, 2023; Yüksek Lisans Tezi: Baykal, 2024.

2 Kadyanda'nın Plinius tarafından anıldığının tespiti L. Robert tarafından yapılmıştır. Robert, Plinius'un el yazmalarındaki *Ascandalis*, *Ascandiantalis*, *Ascadiandalis* ve hemen sonrasındaki *amela(s)* olarak kayda geçen harflerden "Cadianda" ve "Lisa" okumalarını çıkarmıştır, bkz. Robert, 1935, ss. 163-166.

Kentin Likçe adı olan Khadawati, Tlos (*TL* 26), Ksanthos (*TL* 45; çit dilli) ve Kadyanda'dan (*TL* 35) olmak üzere üç Likçe yazıtta geçmektedir. Tlos yazıtı MÖ yaklaşık 400-360 yıllarına tarihlenmekte ve Pinara, Telmessos ve Kadyanda'nın adı anılmaktadır (Borchhardt, 1976, s. 90 dn. 3; Gander, 2014, s. 394-398; Raimond, 2005, s. 158-164). Ksanthos'taki yazıt ise Likya'nın Hekatomnidler kontrolü dönemine tarihlenmekte olup; yazıttaki metnin Ksanthos, Tlos, Pinara ve Kadyanda'ya tanınmış bazı imtiyazlardan bahsettiği düşünülmektedir (*SEG* 36, 1216; Behrwald, 2000, s. 44; Thomsen, 2020, s. 73; Schürr, 2021a). Kadyanda'ya ait beş tane Likçe yazıt bilinmektedir (*TL* 31-35). Bunlardan ilki (*TL* 31) Likya'da yaygın tipik bir mezar yazıtıyken diğer dördünün çeşitli nedenlerle geleneksel Likçe yazıtlardan farklı yönleri olduğu belirtilmektedir.[3] Bunlar içerisinde kentin Likçe ismi "Khadawati"nin de anıldığı *TL* 35, hem biçim hem içerik açısından benzersizdir ve diğer Likçe yazıtlardan ayrılan bir tarih belirtme biçimi kullanır (Schürr, 2021b, s. 177-182). Şu an kayıp olan bu yazıtta "Kral Pttule'nin hükümranlığının dördüncü yılı" okunmaktadır. Bu isim kral II. Ptolemaios Philadelphos olarak kabul edilmiş ve dolayısıyla da yazıt MÖ 282/1 yılına tarihlenmiştir (Bryce, 1986, s. 49-50; Christiansen, 2021, s. 34-35; Keen, 1998, s. 48-49; Laroche, 1979, s. 56; Rix, 2016, s. 295-306; Schürr, 2021b, s. 177-180). III. Ptolemaios Euergetes Dönemi'nde MÖ 224/223 yılına tarihlenen bir yazıtta yedisi Likyalı olmak üzere sekiz paralı askerîn muhtemelen Yeni Paphos'ta bağlı oldukları bir *gymnasion* için yağ tedarikine katkıda bulunma sözü verdikleri belirtilmektedir (Mitford, 1961, s. 6 nr. 8; *SEG* 20.174; I.Paphos 66; Michel, 2020, nr. 74; ayrıca bkz. Fröhlich, 2009, s. 60-63). Bu askerlerden bir tanesi olan Zenodotos oğlu Diodotos Kadyandalıdır.

Kadyanda tipik bir Helenistik çerçevede örgütlenmiş özgür bir *polis* olarak MÖ 2. yy. da Likya Birliği'ne katılmıştır (Troxell, 1982, s. 46-49). Epigrafik veriler bu dönemde ve sonrasında kentte çeşitli kültlerin, onurlandırmaların ve önde gelen vatandaşların bağışlarını göstermektedir (*TAM* II 650-700; Frézouls ve Morant, 1986; Jacquemin ve Morant, 1999). Sarapis ve Isis daha sonraki Kadyanda yazıtlarında "ata tanrıları" olarak geçmektedir (*TAM* II 677, 679 ve iki yeni yazıt). Bir grup yazıt Roma Dönemi'nde kentte düzenlenen spor festivallerine dair bilgiler sunar. Bunlar, Sarapis ve Isis'e adanan kutsal spor festivali ile Phanianeia adlı özel/sivil spor festivalinin varlığını gösterir.

Günümüz Yeşilüzümlü Ovası Kadyanda'ya aitti. Kadyanda'nın doğuya Ksanthos Vadisi'nin ötesine kadar uzandığını gösteren en güçlü kanıt MÖ 160-150 arasına tarihlenen bir hükümnamedir. Bu yazıtta Termessosluların Tloslular ve Kadyandalıların topraklarından transit geçiş hakkı bulunmadığı gerekçesiyle dava açtıkları bildirilir (Rousset, 2010; *SEG* 60, 1569; *AE* 2010, no. 1644; *BE* 2011, no. 554; Onur, 2020). Bu durum MÖ 2. yy.da Kadyanda'nın, Tlos ile birlikte Oinoanda'daki Termessos'a komşu olduğunu ve kuzeye, Tlos'a

3 Schürr (2021b), TL 32a'daki "ladã" kelimesini "mezar" anlamında yeni bir *neutrum* olarak yorumlar; TL 34'te ise "ben yaptım" formülünü yeniden kurar. Her iki yazıttaki Zzala isminin aynı kişiye ya da yakın akrabalara ait olabileceğini öne sürer. TL 33 Uzebeimi'ye aittir. Kadyanda teritoryumunda olabilecek bir diğer Likçe yazıt Sazak'taki kaya mezarı üzerindedir (Onur ve Tekoğlu, 2020: 22–24).

ve Milyas'a giden yollar üzerinde hak iddia ettiğini göstermektedir. Kadyanda'nın Geç Helenistik ve Erken Roma Dönemlerindeki teritoryumuna ilişkin bazı çıkarımlar, MS 45 yılında dikilmiş olan Patara Yol Anıtı'ndaki verilere dayanmaktadır. Anıtta adı geçen dört yol, kentin komşularının Telmessos, Araksa, Tlos ve Symbra olduğunu göstermektedir (Şahin, 2014, s. 193-195; Onur ve Tekoğlu, 2020, s. 14-15). Ayrıca Esenköy (Dont) civarındaki bir yazıtta mezar cezasının Kadyanda'ya ödeneceği belirtilir (Benndorf ve Niemann, 1884, s. 46; Hoskyn, 1842, s. 149; Ross, 1845, s. 289-290, No. 4; Spratt ve Forbes, 1847, s. II, 268; *CIG* III. Add. 4208c; *TAM* II 127). Ancak Telmessos ovasının coğrafi ve tarihsel bağlamda Telmessos'a ait olması gerektiği yönünde güçlü bir kanaat vardır (Schweyer, 1996, s. 17; Şahin, 2014, s. 195). Bu bağlamda bazı araştırmacıların (Benndorf ve Niemann, 1884, s. 46; Tietz, 2003, s. 337-339) öngördüğünün tersine yazıtın Kadyanda sınırlarının güney ucundan taşınmış olması daha olası görünmektedir (Onur ve Tekoğlu, 2020, s. 2-3; Şahin, 2014, s. 195). Nitekim Patara Yol Anıtı'ndaki güzergâhın bu noktaya çok yakın geçmesi buranın doğrudan Kadyanda toprağı olamayacağını düşündürür. Tüm bu veriler ışığında, Roma İmparatorluk Dönemi'nde Kadyanda'nın toprakları yaklaşık 200–250 km² genişliğinde olup, günümüzde Muğla ili Fethiye ilçesine bağlı Yeşilüzümlü, İncirköy, Koruköy, Çenger, Çamköy, Kızılbel, Yakacık, muhtemelen Çatalarık'ın kuzey kesimleri ve kısmen Eldirek ayrıca Seydikemer ilçesine bağlı Ortaköy, muhtemelen kısmen Çayan ve Atlıdere mahallelerini kapsar biçimde geniş bir bölgeyi içine almaktadır.

Kadyanda Yüzey Araştırması ve 2024 Sezonu Sonuçları

Amaç, Hedefler ve Metodoloji

Bu araştırma Kadyanda Antik Kenti ve çevresinde yürütülecek bölgesel incelemeler aracılığıyla kentin tarihi, yerleşim planı, mimari gelişimi ile ekonomik, sosyal, kültürel ve dini yapısına ilişkin mevcut bilgi eksikliklerini gidermeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda yerleşim planı ve evrelerine ilişkin arkeolojik ve epigrafik incelemelerin gerçekleştirilmesi; kentte bulunmuş tüm eski ve yeni yazıtların belgelenmesi, içeriklerinin analiz edilmesi ve bağlamsal konumlarıyla ilişkilendirilmesi; kentin tarihî, sosyo-kültürel ve dini yapısının (varsa yeni belgeler ışığında) yeniden değerlendirilmesi; ekonomik yapıyı şekillendiren toplumsal aktörlerin ve dönemsel dinamiklerin belirlenmesi; mimari değişimlerin ve refah düzeylerinin arkeolojik ve epigrafik veriler yoluyla incelenmesi hedeflerimiz arasındadır.

2023'te gerçekleştirilen LIDAR taraması,[4] tepenin topografyasını ve kalıntıların genel hatlarını yüksek doğrulukla haritalandırarak araştırma için önemli bir dijital altyapı sun-

4 LIDAR çalışmaları Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Kazılar ve Araştırmalar Daire Başkanlığı'nca Prof. Dr. Fatih Onur'a sağlanan 14.12.2023 tarihli ve E-51337267-160.02.02-4538437 sayılı izin çerçevesinde Fethiye Müzesi Müdürlüğü denetiminde gerçekleştirilmiştir. LIDAR taraması yüzey araştırma ekibi üyesi Prof. Dr. Werner Tietz aracılığıyla Köln Üniversitesi'nin finansal desteği ile Doç. Dr. Nusret Demir, Prof. Dr. Namık Kemal Sönmez (Akdeniz Üniversitesi) ve Dr. Öğr. Üy. Mesut Coşlu (Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi) tarafından gerçekleştirilmiştir.

muştur. CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri) destekli dijital haritalar, LIDAR verileri ile arazi çalışmaları sırasında elde edilen bilgileri bütünleştirmekte ve hem yurtiçinden hem yurtdışından araştırmacıların eşzamanlı veri girişine olanak tanımaktadır. LIDAR tam dalga formu özelliği sayesinde taranan bölgede hem bitki örtüsü hem de arazi üzerinden 3 boyutlu veri sağlanabilmektedir. LIDAR ile elde edilen 3 boyutlu nokta bulutu, R programlama ortamında robust filtreleme ile bitki-orman örtüsü ile araziye ait noktalar sınıflandırılmıştır. Böylece sadece arazi yüzeyine ait noktaların enterpole edilmesi ile cm çözünürlüklü arazi modeli elde edilmiştir.

Yazıtların ayrıntılı biçimde kaydedilmesi amacıyla geliştirilen özel veri tabanı, CBS ile entegre çalışmakta ve her bir yazıt tüm içeriği ve konum bilgileriyle birlikte dijital harita üzerinde konumlandırılmaktadır. Kentin eski planları (Resim: 3-7) içerisinde yer alan 1980 (Resim: 5) ve 1986 (Resim: 6) tarihli mevcut kent planları genel hatlarıyla kullanışlı olmakla birlikte çeşitli eksiklik ve sapmalar içermektedir. LIDAR verileri (Resim: 8-9) bu planların revizyonunu mümkün kılmış ve yeni verilerin daha doğru biçimde haritalanmasına olanak tanımıştır. Haritalama süreci devam ederken, epigrafik belgelerin tespiti ve belgelenmesi de eşzamanlı biçimde sürdürülmektedir.

Arkeolojik Gözlemler ve Tespitler

Kadyanda'nın kurulu olduğu Tekirlik Tepe özellikle kuzey, kuzeydoğu ve kuzeybatı yönlerden sarp kayalık yapısıyla doğal savunma avantajına sahiptir. Yaklaşık 600x300 m boyutlarındaki ve 10 hektarı bulan yerleşim tepenin düz alanlarının tamamını kaplar. Orta Likya'daki Kyaneai gibi örneklerde de görüldüğü üzere bu alanlar hem kamusal hem de özel yapılaşmaya olanak sağlamıştır. Yerleşim sıkı biçimde bu alanla sınırlı kalmış; kentsel doku dışa taşmamıştır. Kent, sarp yamaçlara ek olarak bazı bölümlerde teras görevi de gören etkileyici bir sur sistemiyle çevrilidir; ancak bu sur hattı geçit ve kapılar dâhil henüz tam olarak belgelenmemiştir. Ana surlar içinde Klasik Dönem'e ait bir akropol ya da iç kale tespit edilememiştir fakat "stadion" olarak tanımlanan yapının kuzeyinde bu işlevi görmüş olabilecek korunaklı bir alan olasılığı mevcuttur. Likya'daki yerleşim geleneği açısından alışılmadık bu konum, verimli Üzümlü Ovası'na yakınlıkla açıklanabilir (Thomsen 2020, 73). Klasik Dönem'e ait mimari kalıntılar bulunmamakla birlikte çok sayıdaki sarnıcın bu döneme ait olması mümkündür (Frézouls vd. 1986, 229). Buna karşın güneydoğudaki "Likya Duvarı" olarak tanımlanan kiklopik örgü ve benzer teknik özellik gösteren bazı bölümler Klasik Dönem'e işaret ederken, doğu yamacındaki daha kaba duvar Geç Antik Dönem'de alınmış savunma önlemi olarak değerlendirilmektedir (Wurster 1980, 31 Fig. 2 ve 32).

Klasik Dönem sonrası yerleşim düzeni çok daha belirgindir. Günümüzde yüzeyde izlenebilen anıtsal mimari ve çeşitli kentsel donanım Kadyanda'nın Yukarı Ksanthos Vadisi'ndeki Araksa, Balboura ve Boubon gibi yerleşimlerden daha gelişmiş olduğunu göstermektedir. Tiyatrosu kapasite bakımından Telmessos Tiyatrosu ile karşılaştırılabilecek

düzeydedir (de Bernardi Ferrero 1969). Büyük olasılıkla Geç Helenistik Dönem'e tarihlenen bu yapı Helenistik surlarla desteklenmiş bir teras üzerine inşa edilmiştir ve İmparatorluk Dönemi'nde zirveye ulaşan yeniden yapılanmanın başlangıcını temsil eder (Wurster 1980, 32). Kentin kuzeyinde ardışık teraslar üzerine yerleşmiş iki büyük kamusal yapı kompleksi bulunmaktadır. İlki batısında sütunlu galeri, kuzeyinde muhtemel bir kütüphane/arşiv/imparatorluk salonu, güneydoğusunda gymnasion ve çevresinde küçük tapınakların yer aldığı Helenistik kökenli ancak İmparatorluk Dönemi'nde yeniden düzenlenmiş geniş bir agora kompleksidir. İkincisi ise, en yukarı seviyede cadde boyunca dizilmiş tapınaklar, hamamlar (Farrington 1995), bir diğer gymnasion ve çeşitli kamu yapılarından oluşan bir alandır. Kent merkezinin batı, kuzey ve doğusunda yer alan konut alanları sınırlı bir şekilde gözlemlenebilmektedir. İmparatorluk Dönemi nekropolleri kentin güneyinde ve doğusunda yoğunlaşmaktadır.

Çalışma Alanlarına göre Epigrafik Sonuçlar ve Arkeolojik Çıkarımlar

Araştırmamızda epigrafik çalışmalar ile dijital kent planı oluşturma süreci eş zamanlı yürütülmüştür. Kadyanda'daki kamu alanları ve yapılar önceki araştırmalarda ancak kısıtlı ölçüde belgelenmişti. Bilinen başlıca yapılar, Helenistik Dönem'e tarihlenen tiyatro, agora, ve "stadion" olarak tanımlanan yukarı caddenin çevresindeki tapınaklardır. Epigrafik çalışmalar kapsamında kent farklı bölgelere ayrılarak sistematik olarak taranmış, daha önce yayımlanmamış birçok yazıt kaydedilmiş; bazı eski yayınlar ise yerinde yeniden doğrulanabilmiştir. Ancak bazı eski yazıtlar yerinde tespit edilememiştir; bu yazıtlar için arama çalışmaları sürmektedir. Alanlara göre yapılan tespitler ve yeni yazıtlar aşağıda özetlenmiştir (Alanlar için bkz. Resim: 10-11).

Agora (A)

Kentin en büyük açık alanı olan agora hem en fazla yazıtın bulunduğu hem de kamusal yapıların yoğunlaştığı merkezî bölgedir. Alandaki en dikkat çekici yapı yakın dönemde müze tarafından kazısı yapılan, Doç. Dr. Mustafa Koçak tarafından kütüphane ya da arşiv binası olarak tanımlanan ama aynı zamanda imparatorluk salonu da olabilecek dikdörtgen yapıdır. Agorada 19 tanesi yeni olmak üzere toplam 45 tane yazıt kaydı alınmıştır. 2023'teki kurtarma kazılarında burada bulunan bir yazıt kentteki *gymnasion*ların tespiti açısından oldukça önemli bilgiler sağlamıştır.

Güney/Eski Gymnasion (GG)

Agoranın neredeyse güneydoğu bitişiğindeki yapının içinde ve yakın çevresinde yarışma kazananlara ait yazıtlar bulunmaktadır. Ayrıca geç Helenistik Dönem'de burada bir onarım yapıldığını gösteren bir bağış listesi de bulunmaktadır. 2 tanesi yeni olmak üzere toplam 9 yazıt bulunmaktadır. Doç. Dr. Mustafa Koçak gözlemlerine göre ve yazıtların da işaret ettiği üzere burasının bir *gymnasion* olduğu anlaşılmıştır.

Tapınaklar Alanı (TA)

Bu alanda daha önce tapınak kalıntıları olabileceği önerilmişti. Gözlemlerimiz burada iki ayrı tapınağa ait yapı bulunabileceğini doğrulamaktadır. Alanda bulunan toplam 5 yazıttan 3 tanesi yenidir. Bu yazıtlardan biri doğrudan tanrılar ve kutsallık temaları içermekte, diğerleri ise çoğunlukla Helenistik Dönem'e tarihlenen isim listeleridir. Yazıtlardan biri MS 2. yy.da tapınağa bir onarım ya da ekleme yapılmış olabileceğini göstermektedir.

Yukarı Cadde (YC) ve Kuzey/Yeni Gymnasion (KG)

Daha önce "stadion" olarak tanımlanan bu alanın uzunluğu, döşeme tipi ve seyirci alanının sınırlılığı nedeniyle başka bir işleve sahip olabileceği anlaşılmıştır. Yapının tapınaklarla ilişkili bir törensel işlev taşıdığı veya belirli katılımcılarla gerçekleştirilen ayinlerin mekânı olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle geçici olarak "Yukarı Cadde" olarak adlandırılmıştır. Alanda 4 adet yazıt bulunmakla birlikte bunlar onursal ya da ölüm sonrası anma içeriklidir. Bu alanın doğu ucunda bulunan yazıtlar tapınaklar alanının doğusunda kalan sarnıçlı yapının diğer *gymnasion* olduğunu göstermiştir ve bu alanın bu *gymnasion*-hamam kompleksi ile ilgili olabileceğini düşündürmektedir. Bu *gymnasion* etrafında 8 tane yazıt bulunmaktadır ve çoğunluğu yarışmalarda birincilik kazananların heykel altlıklarıdır.

Kent ve Çevresinin Geç Antik ve Bizans Dönemine Yönelik Gözlemler

Kent Merkezi

Kentin Geç Antik (MS 3. yy.ın ikinci yarısı-7. yy.ın ilk yarısı) ve sonraki Bizans Dönemlerinde nasıl bir gelişim izlediğine dair literatürün neredeyse hiçbir veri sunmaması söz konusu döneme yönelik kapsamlı bir yüzey taraması yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu bağlamda yerleşimi çevreleyen surlar ve bu surlar içinde kalan alandaki tüm kalıntıların olası Roma İmparatorluk Dönemi sonrası dönüşümleri ve/veya yeni yapılaşmalar detaylıca incelenmiş; bunların bir bölümünün ölçekli çizimleri, fotoğrafla belgeleme çalışmaları ve tanımlamaları yapılmıştır. Ayrıca kentin sokakları, boş alanları ve yapı içleri boyunca gözlemlenen çanak-çömlek parçaları mümkün olduğunca fotoğrafla kayıt altına alınmıştır.

Yapılan bu çalışmalar neticesinde yerleşimin söz konusu döneminde geniş kapsamlı herhangi bir imar faaliyetinin gerçekleştirilmediği; ana caddesi, sokakları ve kamusal alanları/yapılarıyla Roma Dönemi kentsel dokunun neredeyse hiçbir dönüşüm geçirmeden korunduğu, daha çok surlarda ve yaşam-konut alanlarındaki asgari onarım/yenileme faaliyetleriyle kendini gösteren bir "erken" Geç Antik Dönem'in yaşandığı gözlemlenmiştir. Sözü edilen bu küçük çaplı değişim süreci yerleşimin çeşitli noktalarında izlenirken, kentin özellikle güney yarısı ve bilhassa sur ve sura yakın alanlardaki faaliyetlerin çok daha yoğun olduğu anlaşılmaktadır: Güneyde tiyatronun bulunduğu alan doğuya eklenen kuzey güney doğrultulu bir duvarla tahkimata dönüşmüş gibidir. Bu alanın kuzeydoğuda birleştiği sur ile bu sura bitişik kuzeybatı mekân ve mahallelerinde onarım ve yenileme çalışma-

ları söz konusudur. Tiyatronun kuzeybatısındaki yerleşim alanında bulunan iki katlı yapı ise bir onarım faaliyetinden çok yeni bir Geç Antik Yapılaşmasına işaret etmektedir. Surlar ve bu surlara bitişik alanlardaki olası mekân onarımları kentin güneybatı, batı ve kuzeybatı kısımlarında da izlenebilmektedir. Ayrıca stadion olarak anılan bölgedeki tapınak alanının güneydoğusundaki yapılar Geç Antik Dönem'de dönüşüm geçirmiş olmalıdır. Tüm bu tespitler dışında, A. Farrington, Hamam yapısının Severuslar Dönemi sonrası 3. yy. içerisinde bir dönüşüm geçirdiğini (Farrington, 1995, s. 152); yerleşim boyunca dağılan bazı sarnıçların ise Erken Bizans Dönemi'ne ait olabileceğini ileri sürerken (Farrington, 1995, s. 76); Hellenkemper ve Hild (2004, s. 579) ve Tietz (2016, s. 349), makul bir biçimde tapınakların Erken Bizans/Geç Antik Dönem'de yıkılmış olabileceklerini önermektedir. Ancak bu yıkımın kurumsal anlamda yoğun bir Hristiyanlık Dönemi'nin yaşanmış olmasının pek olası olmadığı bu kentte daha çok doğal bir afet vb. durumdan dolayı âtıl kalmış yapıların ikinci kullanımı kapsamında değerlendirilmesi daha makul görünmektedir.

Yukarıda önerilen Geç Antik Dönem mimari dönüşümlerinde gözlemlediğimiz yapıların duvarları, çoğunlukla orta ve küçük boyutlu kaba yonu taşlar, yoğun harç ve az da olsa tuğla- kiremit kırıklarından oluşan karakterleriyle kentin tamamında kolaylıkla ayırt edilebilen Roma ve öncesi yapılardan büyük oranda ayrılır. Dönemin karakteristik özellikleri arasında sayılan devşirme malzeme kullanımı ise birkaç alan haricinde oldukça kısıtlıdır. Tüm kent boyunca büyük çaplı dönüşümlerin de yaşanmadığını tekrardan hatırlatmak gerekirse yerleşimde Geç Antik Dönem'in çok kısa ömürlü olduğu; kentin çok büyük bir olasılıkla 4. yy. içinde ya da en geç 5. yy. başlarında sürpriz bir şekilde terk edildiği ve sonraki dönemlerde herhangi bir yoğun iskanın yaşanmadığı ileri sürülebilir. Nitekim halihazırdaki birkaç arkeolojik ve tarihî veri de bunu desteklemektedir: Geç Antik Döneme tarihlediğimiz çanak çömlek parçaları, birkaç olası 5. yy. parçaları dışında 3. ve 4. yy.lara işaret eder. Her ne kadar şimdilik nihai bir sonuç olarak değerlendirilemese de Müze Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen küçük çaplı kazılarda elde edilen birçok sikkenin döneminin de -tıpkı epigrafik veriler gibi- MS 3. yy sonrasına gitmediğini belirtmek gerekir. Yazılı kaynaklar arkeolojik verilerle paralellik gösterir: 7. yy.dan itibaren piskoposluk listelerinin kaydedildiği *Notitiae episcopatuum* ile Hierokles'in 5-6. yy.lara ait olan *Synekdēmos* eserinde de kentin adlı geçmemektedir.

En şaşırtıcı durum ise yerleşimde şu ana kadar bir kilise ya da şapel yapısının tespit edilmemesidir. Hem bölge hem de tüm Anadolu bağlamında bakıldığında Hristiyanlığın tamamen kurumsallaştığı en geç 5. yy. içinde Kadyanda'nın da neredeyse tüm Anadolu kent hatta köyleri gibi kilise/şapel yapılarına sahip olması beklenirdi. Dolayısıyla yerleşimdeki Hristiyanlık yapılarının olası yokluğu, kentin en geç 5. yy. başında terk edilmiş olma olasılığına işaret eden yukarıdaki verileri destekler niteliktedir.

Teritoryum

Sezonun teritoryum çalışmaları kapsamında Maşgebesi Mevkii yakınlarında, kentin kuzey yamaçlarındaki Klasik Dönem mezarlarının ve kente uzanan antik yolun bulunduğu alanın hemen kuzeybatısında yeni bir yerleşim tespit edilmiştir. Küçük bir bölümünün tahkimat duvarıyla çevrelendiği, büyük oranda ise doğal anakaya ile sınırlanmış; içinde sarnıç ve işlevi tespit edilemeyen mekânların yer aldığı bu tepe üstü yerleşim, kuzeydeki ova ve dağlık alanlara hâkim konumunun yanı sıra söz konusu antik yola olan yakınlığıyla bir gözetleme noktası görünümündedir. Yerleşimin doğusunda zeytinyağı veya şarap işliğine ait olabilecek anakaya oyma bir yapı ile kaçak kazılar sonucu ortaya çıkartılmış birkaç kiremit çatma mezar bulunur.

Özellikli konumu itibariyle Klasik Dönem'den itibaren ana kente hizmet eden bir gözetleme noktası işlevi görmüş olabilecek bu yerleşim Komnenoslar Dönemi duvar yapısına sahip tahkimat duvarı (derzlerde bol tuğla-kiremit parçaları, yoğun harç, yer yer kaba çerçeveli duvar oluşturan kiremit-tuğla örgüler) ve aynı döneme ait olabilecek sırlı çanak çömlek parçaları gibi mevcut kalıntılarıyla tamamen bir Orta Bizans Dönemi karakterini yansıtmaktadır. İşliğin bulunduğu alandaki sırlı seramikler de benzer bir döneme işaret ederken, üstleri dalgalı çizgilere sahip kiremitlerle örtülü mezarlar en erken Erken Bizans Dönemi'ne ait olmalıdır.

Araştırmamız Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Kazılar ve Araştırmalar Daire Başkanlığınca YA014815(2024) proje numarası altında izin sağlanmıştır. 2024 yılı çalışmalarımız bakanlık temsilcimiz Mehmet Kaya Yaylalı nezaretinde 08-18.09.2024 tarih aralığında yapılmıştır. Bu çalışma Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından SBA-2025-6582 kodlu "Kadyanda: Dağlık Bir Likya Metropolisinin Kentsel Gelişimi ve Tarihsel Önemi" başlıklı proje çerçevesinde ve Koç Üniversitesi-Suna & İnan Kıraç Araştırma Merkezi tarafından KU AKMED 2024/P.1080 No.lu proje çerçevesinde desteklenmiştir. Prof. Dr. W. Tietz aracılığıyla Köln Üniversitesi alanın LİDAR taramasının yapılmasını ve veri analizini finanse etmiştir. Araştırmamız için en önemli destekler arasında Fethiye Belediyesi'nin sağladığı konaklama ve gıda temini bulunmaktadır. Fethiye Müze Müdürlüğü her daim yanımızda olmuştur. Yeşilüzümlü Jandarma Komutanlığı alan güvenliği için üstün bir çaba göstermiştir. Doç. Dr. Mustafa Koçak kent içerisindeki gözlemleri ile çalışmalara katkıda bulunmuştur. Bahsi geçen kurum ve kişilere en içten teşekkürlerimizi sunarız.

KAYNAKÇA

Baykal, G. G. (2024). *Epigrafik Metinler Işığında Kadyanda Tarihi*. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Bean, G. E. (1978). *Lycian Turkey: An Archaeological Guide*. London: Ernest Benn.

Behrwald, R. (2000). *Der Lykische Bund. Untersuchungen zu Geschichte und Verfassung*. Bonn: Habelt.

Benndorf, O. ve Niemann, G. (1884). *Reisen im südwestlichen Kleinasien. Vol. I, Reisen in Lykien und Karien*. Vienna: Gerold.

Borchhardt, J. (1976). Das Izraza-Monument von Tlos. *RA*, *1*, 67-90.

Borchhardt, J. ve Bleibtreu, E. (2013). *Strukturen lykischer Residenzstädte im Vergleich zu älteren Städten des Vorderen Orients*. İstanbul: Suna & İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.

Borchhardt, J. ve Neumann, G. (1968). Dynastische Grabanlagen von Kadyanda. *AA*, 174-238.

Bruns-Özgan, C. (1987). *Lykische Grabreliefs des 5. und 4. Jahrhunderts v. Chr.* Tübingen: E. Wasmuth.

Bryce, T. (1986). *The Lycians in Literary and Epigraphic Sources*. Copenhagen.

Christiansen, B. (2021). Palaeographic Dating of Lycian Inscriptions. A Critical Review of Former Studies and a New Approach. *Hungarian Assyriological Review*, *2*, 27-63.

Cousin, G. ve Diehl, C. (1886). Inscriptions de Cadyanda en Lycie. *BCH*, *10*, 39-65.

Deltour-Levie, C. (1982). *Les piliers funéraires de Lycie*. Louvain-la-Neuve: Institut supérieur d'archéologie et d'histoire de l'art.

Döğerli Başerkafaoğlu, P. (2023). Surveys in the Necropolis of Cadianda. *Cedrus*, *11*, 215-232.

Döğerli Başerkafaoğlu, P. (2024). *Cadianda Nekroplü: Tipolojisi ve Lykia Örnekleriyle Karşılaştırılması*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Farrington, A. (1995). *The Roman Baths of Lycia: An Architectural Study*. Exeter: British Institute of Archaeology at Ankara.

Fellows, C. (1841). *An Account of Discoveries in Lycia: Being a Journal Kept During a Second Excursion in Asia Minor*. London.

Frézouls, E. ve Morant, M.-J. (1986). Inscriptions de Sidyma et Kadyanda (II). *Ktèma*, *11*, 239-254.

Frézouls, E., Morant, M.-J. ve Longepierre, D. (1986). Urbanisme et principaux monuments de Kadyanda. *Ktèma*, *11*, 224-238.

Fröhlich, P. (2009). Les activités évergétiques des gymnasiarques à l'époque hellénistique tardive: la fourniture de l'huile. O. Curty (Ed.), *L'huile et l'argent. Gymnasiarchie et évergétisme dans la Grèce hellénistique* içinde (s. 75-94). Fribourg: De Boccard.

Gander, M. (2014). Tlos, Oinoanda and the Hittite Invasion of the Lukka lands. Some Thoughts on the History of North-Western Lycia in the Late Bronze and Iron Ages. *Klio*, *96*(2), 369-415.

Heberdey, R. ve Kalinka, E. (1897). *Bericht über zwei Reisen im südwestlichen Kleinasien*. Vienna.

Hellenkemper, H. ve Hild, F. (2004). *Lykien und Pamphylien*. *TIB* (C. II). Vienna: Österreichische Akademie der Wissenschaften.

Hoskyn, Rd. (1842). Narrative of a Survey of Part of the South Coast of Asia Minor; And of a Tour into theInterior of Lycia in 1840-1; Accompunied by a Map. *The Journal of the Royal Geographical Society of London*, *12*, 143-161.

Jacquemin, A. ve Morant, M. J. (1999). Inscriptions de Kadyanda. *Ktèma*, *24*, 283-288.

Jameson, S. (1966). Two Lycian Families. *AS*, *16*, 125-137.

Keen, A. G. (1998). *Dynastic Lycia: A Political of History of the Lycians and Their Relations with Foreign Powers: C. 545-362 B.C.* Leiden-Boston-Köln: Brill.

Kolb, F. (2018). *Lykien. Geschichte einer antiken Landschaft*. Darmstadt: Philipp von Zabern.

Laroche, E. (1979). *La stèle trilingue du Létôon. Fouilles de Xanthos . Fouilles de Xanthos VI*. Paris: Lib. C. Klincksieck.

Malkoç, İ. (1993). Kadyanda Antik Kenti 1992 Yılı Çevre Düzenlemesi ve Kurtarma Kazısı. *MKKT*, 83-94.

Michel, A. (2020). *Chypre à l'épreuve de la domination lagide*. Athens: École française d'Athènes.

Mitford, T. B. (1961). The Hellenistic Inscriptions of Old Paphos. *ABSA*, *56*, 1-41.

Morant, M.-J. (1999). Mains levées, mains supines, à propos d'une base funéraire de Kadyanda (Lycie). *Ktema*, *24*, 289-294.

Mørkholm, O. ve Neumann, G. (1978). *Die lykischen Münzlegenden*. Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht.

Onur, F. (2020). The Location of Mount Masa on the Northern Border of Hellenistic Lycia. *Gephyra*, *20*, 135-164.

Onur, F. (2022). Likya'da Yürütülen Antik Yol Araştırmaları ve Bölgenin Tarihî Coğrafyasına Katkıları. M. Demirel, M. Arslan, S. Atalay ve U. Orhan (Ed.), *Antalya'nın Arkeolojik Mirası. Antalya Müzesi 100 Yaşında.* içinde (C. II, s. 498-525). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Onur, F. ve Tekoğlu, Ş. R. (2020). The Ancient Routes and New Lycian Inscriptions around Fethiye. *Gephyra*, *19*, 1-32.

Petersen, E. A. H. ve von Luschan, F. (1889). *Reisen im südwestlichen Kleinasien. Vol. II, Reisen in Lykien, Milyas und Kibyratis*. Vienna: C. Gerold's Sohn.

Raimond, E. (2005). Étude philologique des inscriptions lyciennes. 1 – Tlôs. *CollAnat*, *4*, 155-177.

Rix, E. M. (2016). *Tombs and Territories. The Epigraphic Culture of Lycia, c. 450-197 BC*. (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Oxford, Oxford.

Robert, L. (1935). *Villes d'Asie Mineure. Études de géographie ancienne*. Paris: De Boccard.

Rousset, D. (2010). *De Lycie en Cabalide: la convention entre les Lyciens et Termessos près d'Oinoanda*. Geneva: Droz Librairie.

Ruge, W. (1919). Kadyanda. *RE* X/2, s. 1477-1478.

Schürr, D. (2021a). Ergänzungen in den lykisch-griechischen Fragmenten TL 45 und TL 45B. *Gephyra*, *21*, 91-105.

Schürr, D. (2021b). Überlegungen zu lykischen Inschriften bei Kadyanda. *Hungarian Assyriological Review*, *2*, 173-182.

Schweyer, A.-V. (1996). Le pays lycien: une ètude de gèographie historique aux èpoques classique et hellènistique. *Revue archéologique*, *1996*(1), 3-68.

Spratt, T. A. B. ve Forbes, E. (1847). *Travels in Lycia, Milyas, and the Cibyratis (Vols. I-II)*. London.

Şahin, S. (2014). *Stadiasmus Patarensis. Itinera Romana Provinciae Lyciae. Lykia Eyaleti Roma Yolları*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Thomsen, A. (2020). Das Xanthostal in archaisch-klassischer Zeit. Eine archäologische Bestandsaufnahme. M. Zimmermann (Ed.), *Das Xanthostal Lykiens in archaisch-klassischer Zeit: Eine archäologisch-historische Bestandsaufnahme* içinde (s. 12-107). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

Tietz, W. (2003). *Der Golf von Fethiye: Politische, ethnische und kulturelle Strukturen einer Grenzregion vom Beginn der nachweisbaren Besiedlung bis in die römische Kaiserzeit*. Bonn: Rudolf Habelt.

Tietz, W. (2016). Batı Likya: Pinara, Telmessos, Kadyanda. H. İşkan ve E. Dündar (Ed.), *Lukka'dan Likya'ya Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi* içinde (s. 336-349). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Troxell, H. A. (1982). *The Coinage of the Lycian League*. New York: The American Numismatic Society.

Wörrle, M. (1999). Kadyanda. *DNP*. Stuttgart: Verlag J. B. Metzler.

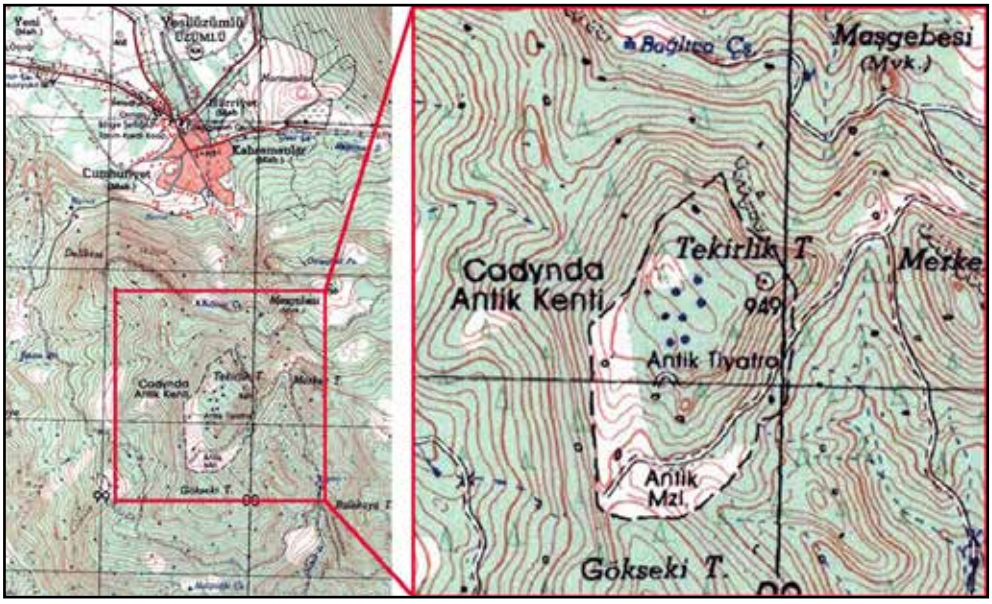
Wurster, W. W. (1980). Survey antiker Städte in Lykien. J. Maisonneuve (Ed.), *Actes du colloque sur la Lycie antique* içinde (s. 29-36). Paris: Librairie d'Amérique et d'Orient Adrien Maisonneuve.

Wurster, W. W. (1996). Dynastensitz wird Römerstadt. Eine Skizze über Prozesse der Romanisierung in Lykien. F. Blakolmer, K. R. Krierer, F. Krinzinger, A. Landskron-Dinstl, H. D. Szemethy ve K. Zhuber-Okrog (Ed.), *Fremde Zeiten. Festschrift für Jürgen Borchhardt zum sechzigsten Geburtstag am 25. Februar 1996 dargebracht von Kollegen, Schülern und Freunden.* içinde (C. I, s. 161-174). Vienna: Phoibos Verlag.

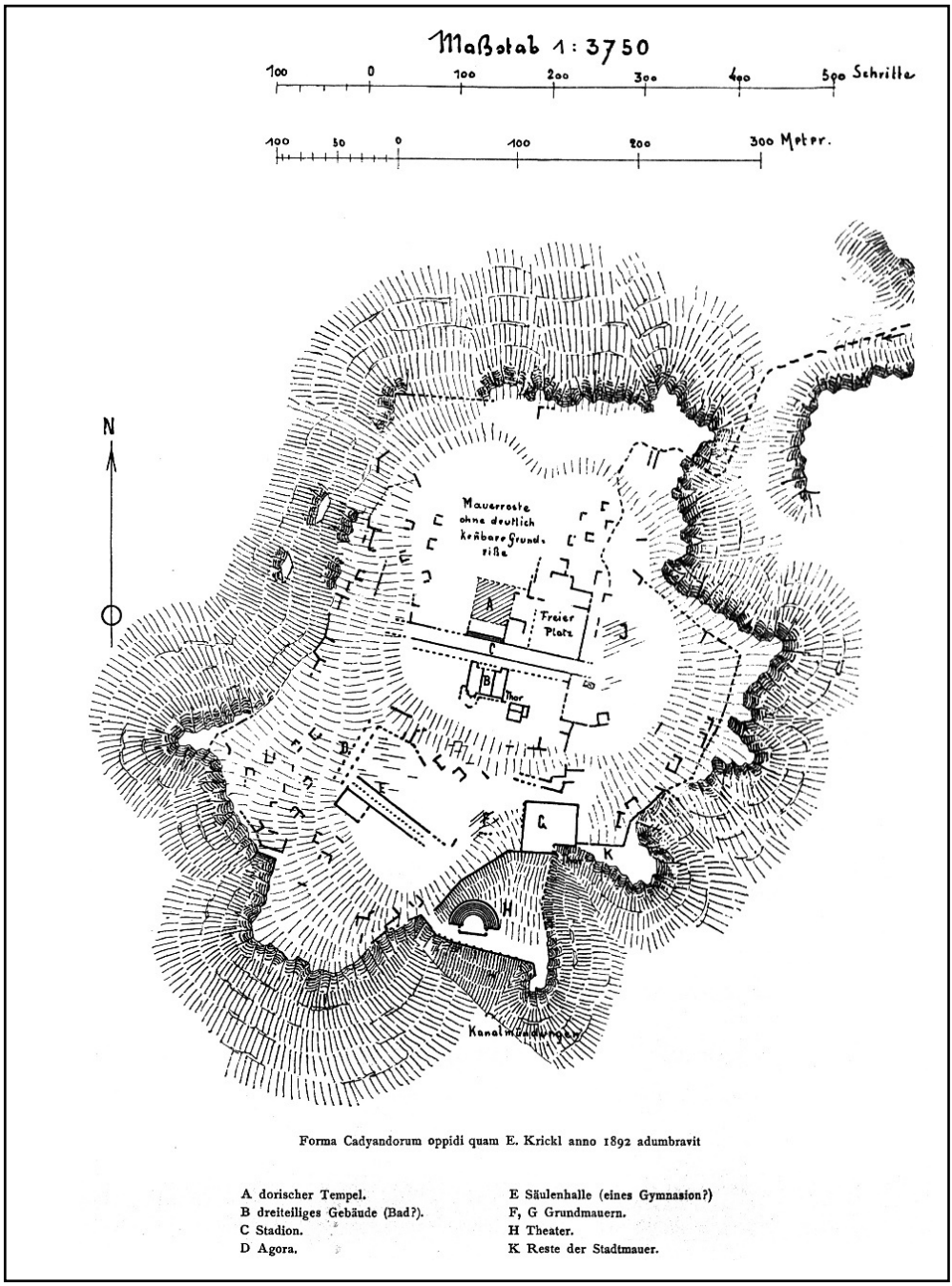
EKLER

Resim 1: Kadyanda coğrafi yeri ve çevredeki diğer antik kentler arasındaki konumu

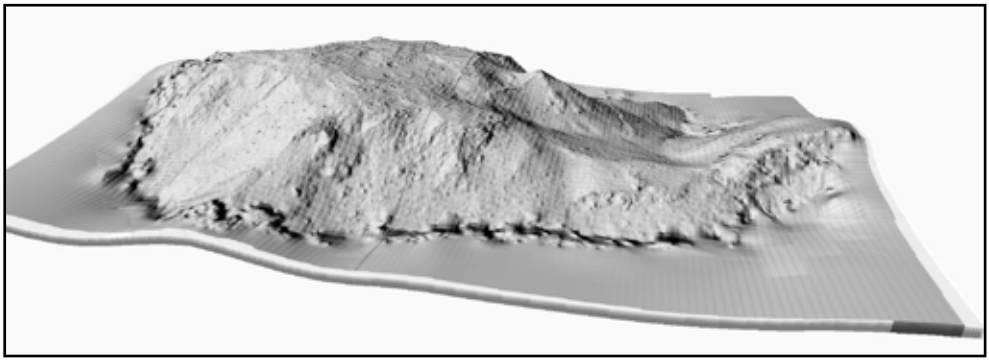
Resim 2: Yeşilüzümlü Mahallesi, Tekirlik Tepe ve Kadyanda (Harita: HGK 25.000)

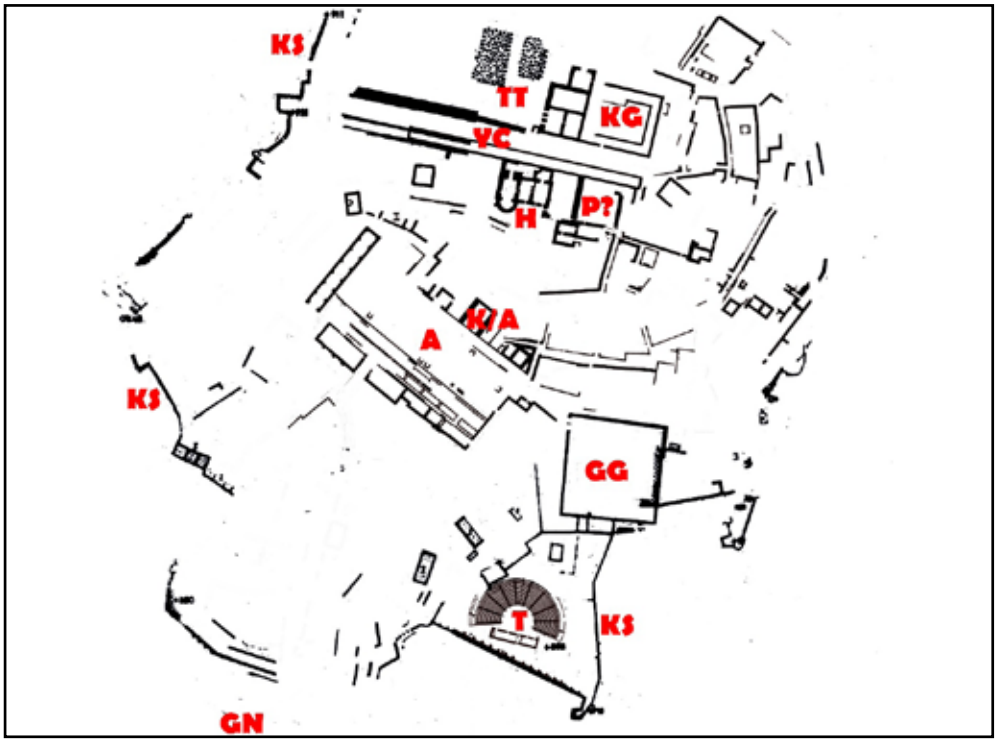
Resim 4: Krickle'ın 1892 kent planı (TAM II, s. 61)

Resim 8: 2023'te yapılan lidar tarama sonuçları (Hillshade)

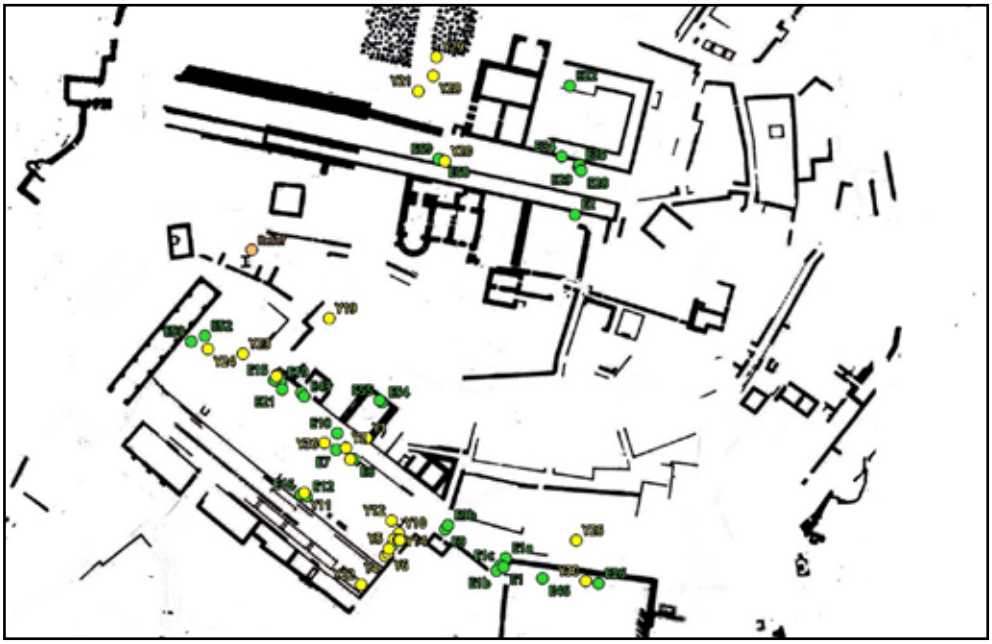

Resim 9: 2023'te yapılan lidar tarama sonuçları (Hillshade 3D)

KS: Kent Suru; TA: Tapınaklar Alanı; KG: Kuzey Gymnasion; YC: Yukarı Cadde; H: Hamam; P: Palaistra;
K/A: Kütüphane/Arşiv; A: Agora; GG: Güney Gymnasion; T: Tiyatro; GN: Güney Nekropol

Resim 10: Eski planların düzeltilmiş ve birleştirilmiş formu ve çalışılan alanlar

Resim 11: Yazıtların kent içindeki dağılımı (Yeşil: Bilinen Yazıtlar; Sarı Yeni Bulunan Yazıtlar 2024)